

Inscr. A. 26.375

ROMÂNI ORI UNIȚI?

INVEDERAREA PURTĂRII NEROMÂNEȘTI A
VLĂDICILOR ROMÂNI UNIȚI CU PRILEJUL
SERBĂRIILOR ÎNCORONĂRII DELA ALBA-
IULIA A MAJESTĂȚILOR LOR REGELUI ȘI
REGINA, IN ZIUA DE 15 OCTOMBRIE 1922

DE
IOAN MIHĂLCESCU
PROFESOR LA FACULTATEA
DE TEOLOGIE DIN BUCUREȘTI



BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
1922

PREȚUL 2 LEI

42175

323685

Biblioteca Universitară
"Carol I" București
Cote

40151 VARIA

re 321/09

1956

B.C.U. Bucuresti



C42175



Duminică 15 Octombrie s'a prăznuit în Alba Iulia vechia cetate în care se înfăptuise pentru o clipă unirea Ardealului cu Muntenia și Moldova pe vremea marelui Voevod Mihai Vit-azu — cea mai mare sărbătoare a neamului românesc : încoronarea celui dintâi Rege al tuturor românilor, în persoana făuritorului României Mari, a viteazului Rege Ferdinand I și a vitezei și înțeleptei Regine Maria.

În catedrala anume zidită pentru acest scop și târnosită cu opt zile mai înainte de I. P. S. Mitropolit al Sibiului Nicolae, însoțit de un numeros cler, s'au sfințit în acea zi de neuitat de către toți arhieriei români ortodocși, în frunte cu I. P. S. Mitropolit Primat Miron, și în fața Majestaților Lor, a guvernului, a distinsilor oaspeți și a tot ce neamul românesc are mai ales, coroanele ce urmau să se pună pe fruntea augustă a iubiților noștri Suverani.

După aceea s'a făcut încoronarea într'un baldachin, anume construit în fața clopotniței. Majestatea Sa Regele a fost încoronat cu coroană de oțel, iar Majestatea Sa Regina cu coroană de aur.

Dangăt de clopote, sunet de muzici, bubuit de tunuri și urale nestârșite au însoțit acest act culminant al sărbătorii și au vestit lumii, că națiunea română prăznuește cea mai mare sărbătoare a ei.

Au urmat discursuri, ospete, defilarea armatei și a unui neîntrecut de interesant cortegiu istoric și alte distracții cu care serbarea s'a prelungit încă două zile în capitala țării.

Cu toată vremea ploioasă, serbarea a fost de o măreție fără pereche.

Toată suflarea românească a luat parte din toată inima la aceste înălțătoare serbări și s'a folosit de acest prilej, ca să arate în felurite chipuri dragostea ei fără margini pentru Auguștii Suverani și întreaga Familie Regală. Chiar și populația maghiară a ținut să ia parte la această bucurie generală participând, prin reprezentanții ei în parlament, la serbările încoronării.

Biserica noastră ortodoxă a luat parte însemnată la săvârșirea acestui mare act național atât prin îndeplinirea serviciului religios al încoronării, care a fost așa de măreaț și impunător, că a stârnit admirația tuturor oaspeților streini și a determinat pe Majestatea Sa Regele să viziteze pe I. P. S. Mitropolit Primat și să-i mulțumiască special pentru aceasta, cât și prin participarea în corpore la serbări a tuturor înalților ierarhi și nu mai puțin și prin manifestările celor mai sincere sentimente patriotice și dinastice din partea căpeteniilor ei și a turmei drept credincioase.

Așa de pildă, ce patriotism luminat și cald, câtă dragoste față de Suveran și de dinastie transpiră din următoarea telegramă a Consistoriului din Oradea Mare, fără să mai amintim de altele!

„Consistoriul episcopiei ortodoxe române din Oradea Mare, restatornicită din iubirea Majestății Voastre de biserică, întrunit în ședință plenară, adânc mișcat de zina strălucită a încoronării Majestății Voastre de primul Rege al tuturor românilor: în numele clerului și al poporului ortodox din această eparhie, cu omagială supunere depune ia treptele Tronului juruința sa de felicitare și imploră binecuvântarea Tatălui ceresc asupra Majestății Voastre, a Măritei Doamnă Regina, a întregii Auguste Case Domnitoare și a unei în veci nedespărțite Români!”

ROMAN CIOROGARIU
Episcopul Orăzii-Mari

Au luat parte la serbările încoronării și reprezentanții celorlalte confesiuni creștine : ai sașilor luterani și ai ungușurilor reformați, precum și căpetenia religioasă a musulmanilor și marele rabin al evreilor, cari au fost de față în biserică la săvârșirea serviciului religios.

Un singur punct negru a fost pe întinsul cerului senin al încoronării primului Rege al tuturor românilor, o singură notă discordantă s'a auzit în uriașul concert al bucuriei obștești a neamului românesc, acestea au fost atitudinea bisericii romano-catolice și a afiliatei ei, a bisericii române unite.

Prelații catolici și cei uniți n'au bine-voit să intre în biserică încoronării, să asiste la slujba bisericească a sfințirii coroanelor, ci au stat în chip ostentativ, afară.

Biserica al cărei cap poartă o întreită cunună și visează împărății lumesti, biserică aceea care umblă după prozeliți mai ahtiată de cât fariseii din vremea Mântuitorului, biserică papală, care ține să încheie concordat cu statul român, biserică Romei, care are reprezentanți diplomați în fiecare țară și al cărei nunțiu fusese primit cu puțin mai înainte în Iași ca un adevărat prinț, această biserică a refuzat — prin chiar acel nunțiu — să ia parte la serviciul religios al încoronării, iar biserică românilor uniți cu Roma s'a asociat la acest act nesocotit și provocător, care le arată că sunt cu totul streine de sufletul românesc.

Și dacă purtarea episcopului catolic nu ne poate mira prea mult, ca români, pentru că el este unguș și i-a fost cu neputință să și înăbușiască sentimentele de ură împotriva neamului românesc, sentimente pe care totuș căpeteniile politice ale maghiarimii de pe teritoriul României întregite au știut să le mascheze, ne miră peste măsură că nunțul papal, care e italian, s'a putut asocia la acest complot de ură și a săvârși o greșală atât de mare, mai ales din punct de vedere politic și diplomatic. Cât pentru înalta ierarhie unită, sufletul ori căruia român trebuie să fie sfâșiat de durere când vede, că frații noștri de sânge și în mare parte

și de credință stau alături de dușmanii seculari ai neamului nostru, de asupritorii lor de ieri, ne rănesc inima împreună cu ei și măhnesc prin atitudinea lor neromânească și necugetată pe Suveranii țării în cele mai solemne clipe ale vieții Majestăților Lor și a întregului popor român.

2.

Ținuta capilor bisericii papistașe și unite a indignat pe toată lumea și a dat prilej de discuție organelor presei.

Reproducem după ziarul „*Libertatea*” din Orăștie (numărul 43 din 19 Octombrie) descrierea împrejurărilor și a felului în care s'a consumat faptul :

„După ce s'a ridicat și baldachinul, iacă sosese episcopii papistași unguri, cu nunțiul papal dela București și cu episcopul Majlath dela Alba Iulia în frunte, în haine de purpură roșie, foarte bătătoare la ochi. Ei re așează lângă tribuna din stânga elopotniței, făcută și păstrată pentru diplomații țărilor streine și solii lor. Ei nu intră în biserică, unde li s'au păstrat locuri de frunte, în apropierea altarului. Lumea din loja cealaltă dela dreapta elopotniței și ziarștii din ea se miră, că ceata arhierilor papistași se oprește acolo. Iacă vine un stafet din biserică și-i poștește în lăuntru. Ei spun, că nu intră, căci „dogmele” îi oprese, ci stau aici afară. Numai până aci pot da cinste Regelui : de a veni și a se uita de departe la încoronarea „civilă”.

Stafetul vede între episcopii unguri și pe mitropolitul Blajului Dr. Saciu, cu 3 episcopi ai săi: Frențiu, Hossu și Niculescu. Ii poștește să intre doară sfințiile lor, căci au păstrate locuri de onoare. I-se răspunde, că nici ei nu pot intra. Stafetul merge și spune ministrului de culte ce a aflat. Acela trimite alt stafet, ca să vie în biserică cel puțin episcopii români. Nici acela nu-i poate îndupleca. Atâta au făcut doară, ca de lângă tribună, de jos, să urce cel puțin în tribuna diplomaților și a solilor streinătății. Asta au primit-o și s'au urcat toți pe tribună. Aci, un vladic ungar se plimba apoi dela un capăt al tribunei la altul

cu 2 nemeși unguri, ceva baroni ce i însoțiau, și povestiau câte toate, vădit tâlcuiau, că ce bine a fost pusă la cale „lovitura“ de a vătămă serbarea asta „valahă“, prin respingerea invitării de a intra în biserică...

Capii celorlalte confesiuni: al sașilor, al reformaților unguri, chiar și căpetenia bisericii turcești (mahomedane) și rabinul mare evreesc erau în biserică.

Numai pe Majláth nu-l lăsau „canoanele“ să intre în această biserică ridicată pe locul bisericii lui Mihai Viteazu, pe care ei, papistașii, au ras-o de pe fața pământului, ca nici urmă și pomenire de ea să nu mai fie. Cum să intre el acum în aceasta, care se înalță, atot biruitoare și strălucitoare, pe locul celei stârpite de ei și vestind de azi încolo biruința celor umiliți, pe cari înălțatu-i-a Domnul peste asupritorii lor?!

Indignat peste măsură de această îndrăzneală a dușmanilor neamului nostru, din cari, vai! unii au sânge românesc în vinele lor și se zic încă români, același ziar publică în numărul său de la 26 Octombrie, un articol intitulat: „*Catolicismul — pârghia maghiarismului*“, în care se dau pe față lucruri grave de tot și din care spicuiim:

„In aceeași Duminică de 15 Octombrie, când episcopul Majláth dela Alba Iulia, acest dușman nu al bisericii românești ortodoxe numai, ci al tot neamului românesc, alături de dușmanul la fel de mare al nostru și al statului românesc, episcopul papistaș Glattfelder dela Temișoara, pregătian și dădeau bisericii celor 13 milioane de români ai acestei țări lovitura lor obraznică, hotărînd a nu intra în biserică încoronării, fiindcă slujiau într'însa 17 arhierei ai acestei biserici,— pe atunci în Buda-Pesta erau întruniți toți episcopii catolici ai Ungariei și cu preoții lor mai înalți și țineau un mare sfat al căpeteniilor bisericii catolice.

Acel mare sfat papistaș, par'că voea să fie un răspuns la încoronarea dela Alba Iulia și un strigăt care să se audă nu numai în Buda-Pesta și Ungaria, ci în Jugo-Slavia, în Ceho-Slovația și în România.

Arhiepiscopul Ștefan Zdravec, ceva ceho-slovac maghiarizat — și de aceea, ca toți renegații, mai catolic decât papa, mai ungar decât ungurii — a ținut o vorbire în care, printre alte isbucniri ale patriotismului său neaoș maghiar, a spus: „Catholicismul maghiar este singura putere mișcătoare a integrității maghiare! Dovadă despre aceasta ne dau statele care au luat hotare dela noi și care fac azi totul, ca să se pună bine cu religia catolică.

Câtă vreme croatul e catolic, statul iugo-slav se vede mereu amenințat.

Câtă vreme slovacii și rutenii sunt catolici, statul ceho-slovac nu va putea dormi liniștit.

Chiar dacă nu știu vorbi ungurește, câtă vreme sunt catolici, ei trebuie socotiți ca unguri și sunt stâlpi ai integrității maghiare“.

Astfel de cucurigu cânta un cocoș papistaș maghiar în Buda-Pesta, în aceeași zi, când soțul Majláth respingea la Alba-Iulia învitarea Curții domnitoare române de a intra în biserica încoronării, română și aceea, drept credincioasă, dar nu papistașă.

Mai multe gazete țin a vedea o legătură între cucurigu papistaș dela Buda-Pesta și pasul obraznic al papistașilor dela Alba-Iulia.

Dar obrăznicia dela Alba-Iulia nu e o întâmplare singularică. Numai cu o săptămână înaiute, episcopul papistaș al Timișoarei, Glattfelder, alt renegat, a dat o circulară prin care oprește pe preoții papistași de a lua parte la serbările pe care ministerul de agricultură le aranjase în jurul împărțirii la țărani a moșiilor ce li se dau după legea agrară. Ci-că aceea nu este împărțire cinstită și legiuită, ci un jaf făcut în averea lor, a papistașilor, celor cu moșii mari pretutindeni! Preoții lor să nu iee parte la acele împărțiri. Numai că nu le spune: Mergeți mai bine în biserică, blestemați și aruncați „anatema“ asupra hoților de valahi, cari ne despoae de bogățiile pe care le am știut noi câștiga dela credincioșii noștri...

Ei bine, se naște în chip firesc întrebarea: Ce rost are această biserică papistașă în statul românesc? Și până când statul va suferi provocătoarea pășire a acestor îndrăzneți vrăjmași ai noștri, ai românilor și ai statului nostru?

Noi știm că în toată lumea, în toate statele, biserica papistașă e cea mai „cuminte“, cea mai „supusă“, cea mai lipită—că să nu-i zicem lipitoare—față de stat, pentru ca bine să-i fie ei peste tot locul și părtașă să fie făcută de mai multe bunătăți decât alte biserici.

Cum să înțelegem faptul, că numai în România, această trufașă și îmbuibată biserică, cutează a pași războinică împotriva statului?.. >

Articolul continuă să vorbiască de atitudinea episcopatului catolic la încoronare și să înfiereze în deosebi pe trimisul papii pe lângă Curtea Regală română, pe nunțul Marmagi, care ar fi fost pus de însuși papa să facă necuviința ce a făcut la încoronare și arată cum acest înalt prelat papistaș și reprezentant diplomatic al Vaticanului își permite să facă jocul ungarilor în țară la noi.

Destăinuirile sunt foarte grave și statul ar trebui, cum cere „Libertatea“, să ia măsuri aspre împotriva tuturor acelor streini, cari la adăpostul bisericii catolice, fac propagandă pe față și uneltesc împotriva integrității statului.

3.

Cele afirmate de ziarul din Orăștie despre existența unei telegrame a papii către nunțul său din București, în care-i poruncește să stea de partea ungarilor la încoronare, adică să nu participe, cu episcopii unguri catolici și cu cei români uniți, la slujba religioasă a încoronării, o spusese de mai nainte domnul N. Iorga, care deținea știrea din însăș gura unui episcop unit, care dojenit de domnia sa, pentru ce n'a intrat în biserică, s'a scuza că n'a putut face altfel, pentrucă așa a avut poruncă dela Roma.

Acest lucru îl repetă domnul Iorga în articolul său despre încoronare, din *Universul* dela 18 Octombrie.

FUNDATIA
CARI
LUMEA

Iată partea din acel articol în care se înfîierează în deosebi atitudinea nepatriotică a bisericii unite cu prilejul încoronării și se pomenește de telegrama cu pricina:

„Și biserica unită? Biserica blăjeană, care timp de două veacuri întregi a luptat pentru izbăvirea neamului din robia a cărei sfărâmare se serbează astăzi? Ea, care prin scriitorii ei profeți, a ținut înaintea nației stâlpul de foc prin care s'a îndreptat în cursul lungii ei rătăcirii prin pustie? Această biserică, a cărei legătură însăș cu Roma a avut o singură îndreptățire: învierea amintirilor romane și întărirea noastră națională prin aceste amintiri?

Biserica lui Ioan Inochentie Micu, martir pentru neam, a lui Samuil Clain, a lui George Șincai și a lui Petru Maior, chiar a lui Șulț, frate în 1848 cu ortodoxul Șaguna, stă după ușă, înțeleg-eți: după ușă, alături cu nunțul, un prieten de sigur, dar căruia n'avem nimic a-i cere în numele ideii noastre naționale, și alături și cu episcopul maghiar Majlath și cu clericii lui. Afară în pridvor, ca să nu se spurce prin ortodoxia, care, religie a atâtor milioane în România unită, utează a fi și a voi să rămâie biserică de stat. Un ordin dela Roma, o telegramă... Dar de când papa poruncește în afacerile naționale unei biserici care întâi e a noastră și apoi a lui, întru cât este afară de recunoașterea dogmei și de dreptul numirilor și încă cu voia acestui Rege, ofensat astfel? Și cum? Nu s'a găsit unul care să frângă de genunchiu o cărjă, care nu s'ar putea păstra fără a jigui Rege și Popor în momentul supremei concentrări naționale? Mult timp va apăsa asupra bisericii unite amintirea acestei neiertate greșeli, care tinde a o izola de inima neamului nostru, care este una singură. O astfel de atitudine, când nu era vorba de nimic confesional, ar fi putut atrage și sancțiuni. Căci nici un stat n'are datoria de a susține a biserică în stare să-și ia în asemenea chestiuni directiva de aiurea“.

La învinuirile și precizarea categorică a domnului Iorga cineva dintre prelații uniți a răspuns, sub anonim, prin

ziarul „Unirea“ dela Blaj următoarele, pe care le reproducem după „*Neamul Românesc*“ dela 29 Octombrie :

„Lucrul nu este a se lua prea tragic. Oficialitatea bisericii noastre nu face, pentru că nu poate și nu-i permis să facă, politică de partid. De aceea a participat la serbările dela Alba-Iulia, luând parte la actul civil al încoronării. Că apoi n'a participat și la actele de natură religioasă, care i-au premers, este numai o consecință firească și logică a punctului său de vedere în ce privește raportul său față de stat: deplină paritate și egală îndreptățire cu toate confesiunile recunoscute ale țării, inclusiv cea ortodoxă. Partea religioasă a serbărilor dela Alba-Iulia a fost aranjată fără concursul bisericii noastre, întru toate după tipicul constituției vechiului regat și cum aceasta era absolut inadmisibil în cetatea hotărârilor dela 1 Decembrie 1918, biserica noastră n'avea ce căuta în această catedrală a ortodoxismului, fără să renunțe la aspirațiile sale legitime, care neapărat vor trebui codificate în noua constituție a țării. În atitudinea dela Alba-Iulia a bisericii noastre—pentru care n'a fost nevoie de nici un ordin sau telegramă a Papii,—nu este deci nimic extraordinar și mai curând ar fi fost, dacă era alta. Nu trebuie deci să ne turbure cât de puțin atacurile care s'au pornit împotriva ei pe tema aceasta. Ori, de unde ar veni și cu ori câtă vehemență s'ar pune în scenă ele nu sunt—ori cât s'ar invoca și accentuă alte motive—de cât efluxul pătimăș al unui condamnat reacționarism religios, inspirat de ortodoxismul, care, după cum spune domnul Iorga „cutează a fi și a voi să rămână biserică de stat“, dar care nu poate să mai aibă nici o tărie în acest veac al ideilor ceva mai avansate de cât acele care au prezidat la constituția veche a țării. În loc de orice alte sentimente să ne lăsăm deci a fi stăpâniți singur de înțelesul cuvintelor mult grăitoare ale sfântului Pavel: „Scio cui credidi et certus sum“.

În loc ca episcopatul unit să și recunoască imensa greșală, crima ce a săvârșit față de neamul românesc, trecânp

de partea dușmanilor noștri seculari în momentul cel mai solemn din întreaga noastră istorie, în loc să-și pună ce-nușă pe cap și să mărturisiască „am greșit“, el răspunde cinic și sfidător la adăpostul anonimatului, ridică pretenții la realizarea cărora a pierdut orice drept prin însăși atitudinea neromânească ce a avut-o cu prilejul încoronării și încearcă să tăgăduiască fără mustrare de cuget ceea ce afirmă un om care n'a mințit niciodată și nu poate minți, istoricul care întotdeauna a vorbit de uniți cu multe laude, trecând cu vederea multe din păcatele lor, profesorul Nicolae Iorga.

Era un motiv binecuvântat pentru prelații uniți să nu ia parte la serviciul religios ortodox ce a precedat încoronării, faptul că „a fost aranjat fără concursul bisericii“ lor? Dar acest serviciu a fost organizat și fără concursul luteranilor, reformaților, evreilor și mahomedanilor, cari sunt de alt sânge decât uniții, și totuși ei n'au socotit, că raportul în care stă și vor sta comunitățile lor cu statul nu le-ar îngădui să stea câteva clipe lângă Suveran și alături de guvernul țării într'o catedrală ortodoxă, de care uniții, oricât s'ar arăta de zeloși față de biserica Antichristului din Vatican, nu vor putea zice, că e oapiște idolească sau lăcaș omenesc, ori cumva clubul partidului căruia aparține guvernul, care reprezintă acum Statul pe care-l boicotează prelații lor.

Nu înțeleg uniții, că șefii lor bisericești au aruncat Statului mânușa și că-l silesc să intre în luptă cu ei? O vrea aceasta întreg clerul și poporul român unit? Suntem convinși, că nu.

Este o motivare serioasă și cugetată a neparticipării prelaților uniți la serviciul religios al încoronării, organizarea aceluși serviciu „întru toate după tipicul constituției vechiului regat“, cum pretinde anonimul autor al răspunsului ce dă „Unirea“ în numele episcopatului unit? Cum adică? Românii uniți nu recunosc valabilitatea prescripțiilor constituției românești cu privire la încoronarea Suve-

ranului? După care constituție pretind ei, că trebuia încoronat primul Rege al tuturor românilor? Nu cumva după constituția maghiară? ! Că aceasta nu se poate, concedem s'o regrete domnii Majláth și Glattfelder, dar nu I. P. S. Suciș și P. P. S. S. Hossu, Frențiu și Nicolescu, cari au făcut cauză comună cu ei.

Participarea la serviciul divin al încoronării ar fi însemnat pentru biserica unită „renunțarea la aspirațiile sale legitime, care neapărat vor trebui codificate în noua constituție a țării?”. Nu, nicidecum, ci ea însemna că biserica unită ar fi dovedit, că știe să caute pe căi legitime, prin mijloace demne și pașnice îndeplinirea *legitimelor* ei aspirațiuni, dar acum și-a distrus cu totul orice drept de a mai cere și a-și mai vedea realizate aspirațiunile, din cauza atitudinii, necuviincioase față de Suveran și provocătoare față de statul și neamul românesc, a căpeteniilor ei.

N'a fost nevoie pentru această atitudine neromânească „de nici un ordin sau telegramă a Papii?”. Cu atât mai de neiertat, dacă nu mai e nici această scuză a unei porunci venite de mai sus, dar din afară, peste care totuș ar fi trebuit să se treacă, cu atât mai grav, dacă prelații uniți, de naționalitate română, s'au așezat după propria lor chibzuială alături de un ungur și un neamț, cari nu și-au putut înăbuși ura împotriva valahilor asuprași și disprețuiți de ai lor până ieri-alaltăieri

Dar să ascultăm în această chestiune pe domnul Iorga.

Domnia-sa răspunde astfel articolului din „Unirea” :

„Unirea” să nu caute a pune la îndoială afirmațiunile mele: *telegrama dela Roma e un adevăr* și un episcop unit însuș mi-a povestit drama luptei contra unui ordin pe care conștiința lui nu voia să-l execute.

Dacă nu dau numele lui, nu e de cât din teama de a-l expune răzbunării aceloră esri nu văd de cât confesiunea și uită neamul.

Iar dacă împreună cu opinia publică am criticat, după

dreptul meu, atitudinea nelertată a acestei biserici, care crede că se pot călea în picioare toate datinele unui trecut de atâtea sute de ani, în care s'a păstrat legea lui Stefan cel Mare și a lui Mihai Viteazu, n'a fost dorința de a vedea dispărând un așezământ religios legat el însuș de mari momente ale culturii noastre. ci de a o vedea și azi acolo unde ar fi dorit-o Gheorghe Șineai și Petru Maior, cari ar iscăli și ei astăzi cuvintele mele“.

Mai spune autorul răspunsului din „Unirea“, că stacurile îndreptate împotriva bisericii unite pe această temă ar fi „*efluxul pătimăș al unui condannabil reacționarism religios, inspirat de ortodoxismul, care după cum spune domnul Iorga, «cutează a fi și a voi să rămâe biserică de stat», dar care nu poate să mai aibă nici o tărie în acest veac al idellor ceva mai avansate...*“. Reacționară biserica ortodoxă și în deosebi cea română reacționar domnul Nicolae Iorga, care v'a înălțat atât de mult în ochii noștri și ai lumii întregi, fraților uniți cu Roma și desbinați de noi? Si îndrăzniți să vorbiți de idei avansate voi, cari stați în țarcul dogmatic al bisericii papistașe, care are pe ouget prigonirile împotriva albigenșilor și valdensilor, noaptea sfântului Bartolomei inchișiția, sugrumarea celorlalte confesiuni în țările unde adeptii ei sunt în majoritate, ca d. p. în timpul de față în Ceho-Slovacia, al bisericii tuturor compromisurilor, al bisericii jezuiților, al bisericii indexurilor, al bisericii cu pretenții de stăpânire lumească, etc., etc., etc.? Și înfierăți ca reacționară și retrogradă biserica ortodoxă și în deosebi pe cea română, care a fost întotdeauna —cu cele mai grele sacrificii ale intereselor ei —sustînătoarea cea mai puternică a ideei de naționalitate și a statului, care s'a desvoltat așa cum a vrut și a putut și și-a însușit cultura pe care i-au îngăduit-o împrejurările, fără cea mai mică piedică, iără nici o stânjenire din partea ei? De ce și cum e reacționară această biserică? Pentru că un român ortodox vă face atenți și vă dojenește că ați uitat, că sunteți români și ați

trecut în tabăra dușmanilor neamului, numai pentru că sunteți uniți în câteva puncte cu biserica lor? Nu e aceasta o dovadă, că deși vă numiți numai *uniți*, iar nu în totul la fel cu credincioșii bisericii papistașe internaționale, ați uitat de datoriile către neamul pe care ați vrut să-l salvați în 1700, când v'ați lepădat de o bună parte din credința strămoșească, și că „reacționara și retrograda” biserică ortodoxă e și azi, ca și în trecut, unica streajă a românismului?

Pentru ce citați în latinește cuvintele sfântului apostol Pavel: „Scio cui credidi et certus sum?” N'aveți Biblie românească? Nu vă serviți în slujba dumnezească de limba română? Nu predați teologia în seminarii în limba română? De ce citați dar după Biblia latină, de care se servesc catolicii? Vă e teamă cumva, că nu vă înțeleg ungurii catolici? Lepădați atunci cu totul limba valahă, ca să le faceți încai pe plac deabinele.

Și cine e acel în care știți că credeți, căci Iisus Mântuitorul la care se referă sfântul Pavel în acele cuvinte, nu v'a îndemnat să faceți ceea ce ați făcut și nu v'ar putea aproba niciodată, și El n'a pomenit de reacționarism confesional și de constituție politică. Cel în care știți că credeți nu este dar altul, nu poate fi, decât cel dela care v'a venit poruncă telegrafică, să nu intrați în catedrala ortodoxă, în biserica reîntregirii neamului, ci să stați la poarta clopotniței, la un loc cu doi dușmani declarați ai neamului românesc. Nu e Christos din cer, ci e Antichrist din Roma.

4.

Intr'un al doilea răspuns „Unirii”, publicat în „*Neamul Românesc*” dela 3 Noembrie, domnul Nicolae Iorga accentuează, cu competența pe care n'o poate avea nimeni altul dintre români în aceeaș măsură, latura națională a atitudinii antipatriotice a capilor bisericii unite. Pentru adâncul, caldul și luminatul patriotism ce transpiră din

fiecare cuvânt al acestui răspuns, îl reproducem în întregime :

„Unirea“ din Blaj, simțind nevoia scuzelor, pretinde că biserica unită, n'a fost invitată decât la încoronare, iar nu la serviciul divin ¹⁾.

De când e Țara Românească, una fără alta nu se poate. Sfințirea coroanelor le dă valoarea sacră, pe care nu se poate să n'o aibă.

Nu numai nevoi naționale ar fi determinat unirea cu Roma, acum peste două sute de ani, spune mai departe „Unirea“. Spune și s'o credem. Aici însă în spiritul romano-catolic, *strein nouă*, e nenorocirea. Dacă făuritorii unirii ar ieși din mormânt azi și ar judeca procesul, pe care, *pentru binele nației, l-am deschis și-l voi continua contra oricui*, ei ar striga într'un glas, că *pentru durerile neamului și numai pentru ele s'au unit*. Tot scrisul lor dovedește aceasta, toate elementele contimporane întăresc această explicație, singura adevărată.

Și dacă un singur moment, biserica unită, ca și cea ortodoxă, de altfel ar sta în calea neamului, am lupta, după datoria noastră, să le distrugem, chiar dacă am fi să intrăm în iad cu toții pentru vecii vecilor.

„Nu ne deslipim de San-Pietro“. Ce stânt e acela, mă rog? Sâmpietrul nostru ocrotitor al faptelor nației? Sau un absolvent de seminar catolic, care întâi să și arate pașaportul? Ori e vorba de biserică? În cazul acela, *mai sfântă pentru mine e acea biserică, în care se închină mai mulți români*. Și la San-Pietro am fost de multe ori, dar nici scaun de confesional românesc, pe lângă al tuturor limbilor, n'am găsit.

Da, cum zici, părinte sau confrate, naționalismul nu plătește fără moralitate. Dar nu poate avea moralitatea cine

¹⁾ Am văzut însă mai sus, după «Libertatea», că episcopii uniți și catolici au fost poftiți în biserică, în numele M. S. Regelui, de două ori, chiar în timpul serviciului, dar au nesocotit poftirea Suveranului.

lucrează prin orice gest și de hatârul oricui la primejduirea
maicii noastre: patria. *Și dacă fanatismul religios a
dat atâția calăi, credința națională n'a dat de cât
martiri.*

Iar dacă e vorba de voia lui Dumnezeu, el n'a creat
națiile, în suprema lui înțelepciune, pentru ca spiritul măr-
ginit al slujitorilor lui, să le slăbiască.

Și, cum se vorbește, și dece aș fi să fac de acum îna-
inte, eu voi răspunde cu vorbele lui Luther: „*Așa cred
eu. Dumnezeu să mă ajute. Nu pot altfel.*”

5.

Intr'alt articol din „*Universul*” dela 6 Noembrie, în-
titulat: „*Ce nu se poate îngădui*”, domnul Iorga, ex-
pune cu căldura și verva-i caracteristică, aceeaș temă, însă
din punct de vedere mai larg, arată adică cum, că nu poate
fi îngăduit nimănui, ori cine ar fi și ori cum l-ar chema,
individ sau așezământ, neam sau biserică, și în numele
nici unui principiu, să sape la temelia neamului românesc.
Reproducem din acest interesant articol numai partea întro-
ducătoare și cea privitoare la biserica unită :

„Prin trudă grea, stropită cu mult sânge, s'a întemeiat
pentru una din națiile de pe lume — care a fost mai mult
căleată în picioare, stoarsă de puteri și adăpată ou fierea
umilintelor — un stat, care e o dreptate națională, o nece-
sitate europeană și un element folositor pentru dezvoltarea
omenirii.

Acest stat nu caută pricină nimănui. El dorește să tră-
iască în cele mai bune relații cu orice alt stat, reprezen-
tând unități naționale unificate. Grijă lui de căpetenie este să
aducă formele pe care le-a găsit la stabilirea sa în concor-
danță cu înțelesul pe care trebuie să-l aibă, dată fiind na-
țiunea care l-a alcătuit și pe umerii căreia se sprijine în
rândul întâi....

....Iată și biserica unită. Rezultat al unei vechi nevoi a
neamului nostru, crescută alături de acest neam și aducân-

du-i mari foloase, ea reprezintă azi, religios, o minoritate românească locală. Tot respectul pentru ce este. Ca o creațiune a noastră, ea merită atenție și simpatie. Indată însă ce se izolează de nație și proclamă, cum face foaia din Blaj, că nația vine după confesiune și că biserica sfântului Petru e deopotrivă cu coloana lui Traian, aceeaș imposibilitate de a tolera o asemenea atitudine se produce. Spiritul strein trebuie izgonit dintr'însa.

Numai așa vom fi întemeiat o țară pe temelii pe care nimeni să nu le poată zgudui“.

6.

În alte două articole din „*Neamul Românesc*“ dela 10 și dela 11 Noembrie, domnul Iorga publică, sub titlul: „*Roma papală și România*“, și sub titlul: „*Observații pentru ziua de azi*“, două articole foarte prețioase în care expune în trăsături lapidare situația critică în care se afla papistășismul la sfârșitul veacului XVIII și începutul celui de al XIX și cum privirile „sfântului părinte“ s'au îndreptat spre Austria, pe care a consolidat-o și mai apoi spre Ungaria, înviată din morți, pe care a sprijinit-o numai ca să aibă unde se lăfăi catolicismul. Rolul acesta politic jucat de biserica papistașă a fost din cele mai nefaste pentru poporul român de peste Carpați, căci zice marele nostru istoric:

„Introducând pe episcopii uniți ai „naționalităților“ în „cetul“ catolic, făcându-i să participe la parlamente religioase romane, papalitatea nu făcea altceva decât să-i apropie de nația stăpânitoare. Nici odată românii uniți n'au privit cu simpatie asemenea acte de înfrățire, sub crucea latină, cu asupritorii.

În acelaș timp seminariile romane puneau alături pe români și pe unguri, îi creșteau alături, îi deprindeau a se înțelege. Și dacă ungurul nu ceda nimic din nația sa — vezi exemplul de azi al lui Prohaszka —, românul se

lăsa atras de universalitatea catolică, splendidă, cultă, dar—neromânească.

O întreagă generație de preoți cu tendinți apusene, dar tot mai insensibili față de naționalitate, ca prim factor de viață, a fost hărăzită astfel bisericii unite, care, disprețuind primitivul trecut românesc, se mândria că a suit scara ce duce la paritatea cu catolicii“.

În al doilea articol, domnul Iorga arată cu exemple concrete cât de rău a privit biserica papală pe acei clerici uniți cari au vrut să fie mai mult români decât uniți, cum au fost Bunea și Moldovanu, isprăvile ce a făcut această biserică și uniții români în timpul ocupației germane în țara noastră, când Teodorian ajunsese director la Mitropolia din București și că nădejdea de ridicare a Austriei și Ungariei, târîte în prăpastie de propriile lor păcate, stă tot în biserica Romei, care nu se poate sprijini pe altă dinastie și care, firește, nu crede, că dintr'un ceh eretic, dintr'un român și un sârb, shismatici, se poate reface scutarul austro-unguresc al bisericii“. Ca ilustrație a acestora să se citească încă odată cuvintele slovacului renegat Ștefan Zdravecș de mai sus.

Și domnul Iorga sfârșește întrebând:

„Așa e, ori nu e așa? Si dacă e așa, ce faci tu, tineret român unit, care ai datoria de a fi român înainte de ori ce?“

Aceeaș întrebare se poate pune și întregului cler și popor român unit. Este clerul și poporul român unit de acord cu atitudinea neromânească a episcopatului lor arătată cu prilejul încoronării? Iși dau ei seama de urmările ce poate avea din punct de vedere național această atitudine păstrată mai departe cu încăpățănare? Și, le iau bucuros asupra-le?

7.

Ce zice clerul și poporul român unit de purtarea clerului papistaș care n'a luat parte și n'a lăsat nici pe mi-

tropolital și pe episcopii români uniți să ia parte la serviciul religios al încoronării, sub cuvânt că-i opresc „canoanele“ să intre în biserica celor de altă credință decât a lor, dar intră într'o sinagogă evreiască? Cazul s'a întâmplat la Orăștie, nu mult după încoronare, și e povestit în ziarul „*Libertatea*“ dela 30 Noembrie.

Il redăm după „*Libertatea*“ cu comentariile ce i-se fac acolo:

„..... La Orăștie, parohia evreiască și-a adus un rabin nou. Cu prilejul așezării lui în scaun, parohia a invitat și pe celelalte biserici din oraș, să iee parte la praznicul ei

Ce era mai firesc de cât ca trufașa biserică papistașă să zică: „Dar noi n'am intrat în biserica încoronării din Alba Iulia, când erau acolo de față Regele și Regina țării, cum își închipue acești nenorociți de jidovi, că vom intra în sinagoga lor?“

Ași! N'au zis de loc așa! Ci au mers amândoi pater-ii papistași (unguri) și au stat acolo aproape de altar, alături de preoții calvini, protestanți, ce au mers și ei și au ascultat încuroși slujba rabinilor — și nu i-au mâneat sfinții jidovilor.

Unde-s dar „canoanele“ acestor trufași papistași, canoanele care nu-i lasă să intre în biserica creștină românească, dar îi lasă să intre în cea vrăjmașă însuș creștinismului, în biserica în care e hulit pururea Christos, în biserica jidovească?

Iată pentru ce se revoltă mândria mea de creștin și de român — continuă autorul articolului, și trebuie să se revolte mândria tuturor creștinilor și românilor, adăogăm noi — în fața scandalului ce l-au pus la cale acești oameni la Alba Iulia, îe jurul încoronării Regelui nostru.

Ei n'au intrat în biserica încoronării României, nu pentru că aceea e „eretică“, ci pentru că e românească, iar în cea jidovească din Orăștie au intrat sfinții pateri, pentru că aceea e biserica jidovească-ungurească. Slujba s'a încheiet cu vorbirea ungurească a noului rabin, iar dacă

limba asta se aude undeva, fie acela templu iudovesc, fie capiște păgână, acolo papistașul intră, căci acolo se simte acasă cu inima.

Nu credința, nu deosebirea de purgator, ori pâne dospită, îi oprește pe ei să intre în biserica românească, *ci ura neagră din sufletul lor unguresc pentru legea și limba românească pe care o aud acolo și pentru domina românească pe care o reprezintă acea limbă.*

După slujba din templu, lumea s'a dus la banchetul dat în onoarea noului rabin (preoții români s'au abținut pe bună dreptate dela această paradă înfășurată în tricoul maghiar). Aci preotul catolic Lokody n'a vorbit odată, ci de două ori: odată pentru noul Rabin, a doua oară pentru doamna Rabi și ei-că mai voia să vorbească și pentru copiii dumnealor și pentru cei ce vor să fie....., dar cineva i-a spus, că deocamdată e destul atâta.

Ce înscamnă toate acestea? Că *papistașii din România caută cu lumânarea pe toți câți se pot uni cu ei în contra limbii și legii românești din această țară. Ei se unesc pentru asta și cu dușmanii lui Christos, ba poate, și cu dracul, dacă acela are la gât o panglicuță cu tricoul unguresc.*

Iată, cler și popor român unit, cine sunt aceia cu cari au stat alături și au făcut cauză comună la încoronare vlădicii voștri! Iată dela cine primesc ei ordinul Iată unde vor să vă ducă!

Voi ce ziceți? Sunt ei români? Cugetă le fel cu voi?

Vă place ce au făcut, cum s'au purtat? Aprobați insulta pe care au adus-o Suveranilor, neamului românesc bisericii ortodoxe, care a ocrotit pe strămoșii voștri — deopotrivă cu ai noștri — până acum două sute de ani și de care aceea s'au despărțit atunci, numai pentru ca să-și mântuiască neamul? Voi ați luat parte cu mie cu mare la praznicul încoronării și ați fi intrat cu dragă inimă în biserica în care se chema de 17 vlădici binecuvântarea lui Dumnezeu asupra capului iubiților noștri Suverani, cum de altfel in-

trați în orice biserică ortodoxă, mai ales când e și românească, ați fi intrat, dar nu era loc pentru ori cine, căci era sărbătoarea neamului și la asemenea prilejuri se dă loc mai întâi oaspeților și apoi demnitarilor țării, vlădicii voștri însă au fost pottiți înlăuntru, li s'au dat locuri de cinste, dar n'au vrut să intre și locurile hotărâte au rămas goale și gol s'a făcut și în inima Suveranilor și a guvernului și a vlădicilor ortodocși și a tuturor bunilor români și a prietenilor și binevoitorilor neamului nostru, și bucurie s'a făcut în rândurile dușmanilor, pentru fapta lor lipsită de cuviință și de chibzuială.

Voi n'ați putut fi cu trupul alături de Regele și de Regina voastră, care au sfărâmat lanțurile robiei maghiare și v'au redat libertatea pierdută de o mie de ani, dar sufletele v'au fost alături de Ei în biserică și le-au cântat osanale, iar căpeteniile bisericii voastre au stat departe și cu trupul și cu sufletul.

Vlădicii voștri au mers dar pe alte căi de cât cele pe care ați mers voi, au eugetat, au simțit și s'au purtat alt fel, chiar cu totul protivnic felului cum ați eugetat, ați simțit și v'ați purtat voi.

Cine sunt cei greșiți: Ei sau voi?

Dacă credeți, ca tot ce e român, și de aceasta nu mă îndoesc, că greșiții sunt ei, iar nicidecum voi, că purtarea lor a fost și necuviincioasă și neromânească, și că v'a pricinuit cu aceasta un mare, nemăsurat de mare rău, vă mai sunt ei cu adevărat păstori sufletești? Se cade să-i urmați pe căile rătăcirii pe care vor să vă îndrepte pașii?

Luați bine seama și lucrați numai cum vă va dicta eugetul vostru drept, eugetul de buni români! Fiți voi întâi români și apoi uniți, dacă vlădicii voștri sunt întâi uniți și numai după aceea români! Iar dacă unirea bisericească cu Roma vă duce la desbinare națională de frații voștri de un sânge și o limbă, lepădați-vă de ea ca de ceva necurat.

